

CAP-VALMISTELUN MAASEUTU –TYÖRYHMÄ

Työryhmän kokous maanantaina 8.6.2020 klo 13-15

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, Maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, Maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, Maa- ja metsätalousministeriö
Markus Lounela, Maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, Valtionvarainministeriö
Harri Ahlgrén, Työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, Ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto (sijaisena kokouksen alussa Esko Leinonen, Ruokavirasto)
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Cavén, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät ry
Tauno Linkoranta, Suomen kylät ry
Hannemari Niemi, Into Seinäjoki Oy
Mervi Niemi-Huhdanpää, Leader Aisapari ry
Marianne Selkäinahon, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat:

Johanna Vanhatalo, pysyvä asiantuntija (sijainen), Maa- ja metsätalousministeriö
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Esko Juvonen, Maa- ja metsätalousministeriö
Saara Meurasalo, Maa- ja metsätalousministeriö
Martti Patjas, Maa- ja metsätalousministeriö
Aleksi Koivisto, MDI (CAP-suunnitelman ennakoarviointi)

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 13:00. Esityslista hyväksyttiin kokouksen asialistaksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. CAP-valmistelun tilannekatsaus: CAP-suunnitelma-asetuksen tilanne, siirtymäkauden asetus ja CAP-suunnitelman valmistelun tilannekatsaus, lausuntokierros. MFF-kehys- ja elvytysrahaston tilanne

Sanna Sihvola/ MMM kertoi CAP-suunnitelma-asetuksen ja CAP-suunnitelman valmistelun tilanteesta. CAP-suunnitelma-asetuksen tiettyjä muutosesityksiä on käsitelty kirjallisella menettelyllä kahdesti Kroatian pj-kaudella. Muutosesitykset ovat olleet lähinnä teknisiä. Uudesta toimeenpanomallista ei ole vielä lopullista esitystä. Sen sijaan paljon esityksiä on tullut indikaattoreista, joihin uusi toimeenpanomalli pohjautuu. Seuraava horisontaaliasioiden työryhmän kokous pidetään 17.6.

CAP-suunnitelman valmistelua on jatkettu kansallisesti. Työryhmässä on käsitelty useampaan kertaan toimenpide suunnitelmia. Valmistelua voi jatkaa vasta sen jälkeen, kun on saatu EU:n suunnasta uutta tietoa ja ohjeita. Tarveanalyysia on myös käyty läpi komission kanssa. Tarveanalyysien pitää sisältää relevantit asiat, lähteet ja tilastot, mutta se ei kuitenkaan saa paisua liian suureksi.

CAP-suunnitelman lausuntokierros siirtyy vähintään keväälle 2021. Aikataulu tarkentuu sen jälkeen, kun tiedetään siirtymäkauden pituus. Kahden vuoden siirtymäkausi on lähes varma, vaikka virallisesti luonnoksissa edelleen puhutaan vuoden siirtymäkaudesta. Alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien aikataulu siirtyy keväälle 2021, sitä täsmennetään myöhemmin. Samoin täsmennetään Leader-haun aikataulua.

Martti Patjas/MMM kertoi CAP-valmistelun tilanteesta. Komissio on esittänyt 750 mrd. euron suuruista elpymisrahastoa, josta 500 mrd. € olisi suoraa tukea ja loput lainoja. Perusrahoituskehukseen komissio esittää lisää rahoitusta maatalouteen ja maaseudun kehitykseen, mutta ei niin että se vastaisi kuluvan kauden rahoitusta. Maakohtaiset luvut eivät vielä ole tiedossa, mutta vähennys nykyiseen kauteen verrattuna pienenee Suomen osalta merkittävästi.

Esityksen mukaan elpymisrahastosta runsas 15 mrd. euroa kohdennettaisiin maaseudun kehittämiseen. Tästä 2,6 % tulisi Suomelle. Sitoumukset elvytysvaroista pitäisi esityksen mukaan tehdä vuoden 2024 loppuun mennessä, mikä on haasteellista, jos CAP-suunnitelman toteutus alkaa vasta vuoden 2023 alussa. Elpymisvaroja voitaisiin käyttää biodiversiteetti-strategian, Pellolta pöytä -strategian, digitalisaation, kiertotalouden, uusiutuvan energian investointien ym. Green Dealin mukaisten toimien edistämiseen, hyvin etupainotteisesti ja nopeasti. EU päämiehet sopivat asiasta huippukokouksessa, päätös yritetään saada aikaan heinäkuussa.

Keskustelu:

- Kotimaan finanssipolitiikan jatkovalmistelussa korostuu koronasta selviytymisen agenda, ensin elvytys, sen jälkeen toteutetaan rakenteelliset muutokset. Paketti esiteltiin viime viikolla eduskunnalle. Vihriälän ja Hetemäen työryhmät ovat jättäneet raporttinsa. Tähän liittyviä toimia on esitetty lisätalousarviossa. On välttämätöntä ryhtyä talouden pitkäkestoisiin sopeuttamis- ja rakennemuutostoi-miin. Kestävyysvaje on pahentunut ja lisälainanotto on huomattavaa. Syyskuun budjettiriihessä otetaan kantaa siihen, miten huolehditaan kestävyysvajeen umpeen kuroutumisesta. Tämä on kytkök-sissä tulevan kauden EU-rahoitukseen, missä määrin EU-rahoitus sopii kansallisen politiikan tavoit-teisiin ja missä määrin se on erillinen kokonaisuus.
- Pitäisi pohtia myös Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa, siihen on tulossa huomattava lisäresurssi. Huomattava kriteeri on turpeen energiakäytöstä luopuminen. 165 MEUR. Pitäisi katsoa miten ediste-tään turpeen käyttöä muihin käyttötarkoituksiin kuin energiaan. Kokonaisrahoitus on yli 200 MEUR.
- Milloin maakohtaiset luvut EU-rahoituksesta ovat tiedossa?
- Toivottavasti ne ovat komission esityksissä mahdollisimman pian.
- Rajataanko jotenkin se, mikä osa rahoituksesta voidaan käyttää siirtymäkaudella?

- Luvut johdetaan rahoituskehyspäätöksestä, kyseessä on vuosien 2021 ja 2022 osuus rahoituksesta. Tällä kertaa myös hanke- ja yritystuissa on siirtymäkaudella varoja käytettävissä. Se, millä kriteereillä varat osoitetaan ELY-keskuksille ja Leader-ryhmille on parhaillaan pohdinnassa. On myös päätettävä ajankohta, jolloin siirrytään nykyisen kauden varojen käytöstä siirtymäkauden varojen käyttöön. Nämä asiat valmistellaan syksyllä. Leaderin osalta on varattava aikaa myös hakemusten käsittelyyn.

Pj totesi, että tulossa on varoja monesta erillisestä rahastosta ja lisäksi 1-2 vuoden pituinen siirtymäkausi. Tämä teettää paljon töitä.

4. Valtakunnallinen hanketoiminta, lähetekeskustelu

Marianne Selkäinaho/ MMM esitteli tulevan rahoituskauden valtakunnallisen hanketoiminnan vaihtoehtoja. Muistiossa on tietoa nykyisen kauden eri valtakunnallisista välineistä, sekä niihin liittyvistä arvioinneista. Sisältyy myös kansallinen osaamiskeskus, joka perustetaan hallitusohjelman mukaisesti. Siirtymäkaudella voi olla käytössä erilainen malli kuin CAP-suunnitelmassa.

Ritva Rintapukka kertoi aiemmilla ohjelmakausilla toteutetuista Etelä-Pohjanmaan työohjelmista, teemaohjelmista ja klusterimallista. Nämä olivat maakunnallisia koordinaatiohankkeita. Näiden avulla oli helpompi saada kokonaiskuva ko. teeman tilanteesta. Hankkeilla oli päätoiminen koordinaattori ja kunkin teeman alla toteutettiin erityyppisiä ja eri rahastojen hankkeita. Näin ollen tieto ko. teemasta oli ajantasaista ja helposti saatavilla ja kokonaisuuden pystyi rakentamaan koko maakunnan näkökulmasta. Teemakoordinaattorista riippui paljon, miten kokonaisuus näyttäytyi ja miten ko. teemaa aktivoitiin. Tietoa käytettiin eri ohjelmien rakentamiseen. Toimijoiden näkökulmasta koordinaattori pystyi kokoamaan sopivia henkilöitä ja sen kautta kehittämään teemaa. Hankevetäjät kaipaavat yhteisiä tilaisuuksia verkostoitumiseen. Enimmillään Etelä-Pohjanmaalla toteutettiin toistakymmentä teemaohjelmaa, mikä ei ollut kovin strategista. Olisi parempi keskittyä vain tärkeimpien teemojen koordinointiin. Sopivan isäntäorganisaation löytyminen ja siihen liittyvä kilpailu toisinaan vei verkostoitumiselta pohjaa pois, mikä heijastuu alueella edelleen. Toiminnan jatkuvuus oli säännöllisesti vaakalaudalla, koska rahoitus tuli 3-vuotuisina hankkeina. Tämän tyyppiseen toimintaan on vaikea saada pysyvää rahoitusta, koska hyödyt tulevat vasta pidemmällä aikavälillä.

Kansainvälisten yhteyksien liittäminen, tietojen tuominen muista maista olisi tärkeää tänä päivänä, toisi toimintaan jotain uutta. Yksi maakunta suppea alue tällaiseen toimintaan. Toiminta-alue voisi olla laajempi, koska samoja ongelmia on usealla alueella. Teemasta pitäisi olla selkeä toimintasuunnitelma, tavoitteet ja toimijoiden luottamus. Verkostopalvelut voisi olla luonteva taho koordinoimaan, onnistunut henkilön rekrytointi on avain tulokselliseen toimintaan. Valtakunnallista yhteistyötä pitäisi tehdä myös. Vastuutahot pystytään rajaamaan hyvällä suunnittelulla. Tehokas viestintä ja linkitys muihin maakunnan ohjelmiin sekä yhteiset hankevetäjien tilaisuudet ovat tärkeitä. Suunnitteluun olisi tarpeen ottaa mukaan myös muut yhteistyötahot.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia asioita:

- Useita erilaisia valtakunnallisia hanketyyppejä ei tarvita, esim. koordinaatiohankkeita ei tarvita erikseen. EIP-hankkeet voivat olla muita valtakunnallisia hankkeita. Pieniä EIP-hankkeita tarvitaan. Miten maaseutuverkosto linkittyy uuteen osaamiskeskukseen ja AKIS:iin, joka on laajempi kuin nykyinen verkosto? Virtuaalista osaamiskeskusta ja AKIS:ia voisi koordinoita maaseutuverkostosta.
- Parhaat hankevetäjät voisivat auttaa ja sparrata uusia valtakunnallisia hankkeita alkuun. Maaseutuverkostoa pitäisi resursoida suorilla palkkauksilla koko ohjelmakaudeksi, tueksi voisi perustaa asian tuntijaryhmän. Maakuntarajojen yli menevä yhteistyö on tärkeä. Tiedonvälitystä ja koulutusta ei kannata tehdä alueellisesti, kun tietoa voi välittää digitaalisesti kaikille alueille. Tarvitaan toimialavas-taava, joka kerää kentältä yhteistyön tarpeita.
- Valtakunnallisia hankkeita tarvitaan, sillä monia asioita kannattaa kehittää koko Suomessa, esimerkkinä luomu. Tarvitaan yhdistelmä valtakunnalliset hankkeet ja maaseutuverkoston teemaryhmätyö. Pitäisi miettiä, miten tämä fokusoidaan, niin että CAP-suunnitelman tavoitteet tulevat työhön laaja-alaisesti mukaan.

- Viestinnällä pitäisi olla tulevilla kaudella vahvempi rooli. Tieto hankkeista ei ole välttämättä välittynyt kaikille alueille nyt. Maaseutuverkosto koordinoijana olisi viestinnän näkökulmasta hyvä, se toisi synergiaetuja. Ruokavirastosta taas saadaan synergiaa tietojärjestelmien tietojen kannalta. Tarvitaan myös sähköinen alusta.
- Hienoa, että Etelä-Pohjanmaan teemaohjelmien toteuttamisessa olivat myös muut rahastot mukana. Edelleen tarvitaan myös koordinoitua rahastojen välillä.
- Pj:n yhteenveto: Valtakunnallisia hankkeita tarvitaan, mutta koordinaation painopistettä voisi siirtää enemmän maaseutuverkoston suuntaan. Valtakunnallisten hankkeiden määrä riippuu myös varojen määrästä. Mietitään, millaisilla painopisteillä valtakunnallisten hankkeiden toimeenpano tulevilla kaudella aloitetaan.

5. Työnjako muiden rahastojen kanssa, JTF-rahasto, rajapinnat. Missä mennään rakennerahastovalmistelussa?

Juuso Kalliokoski ja Marianne Selkäinaho/ MMM alustivat maaseuturahaston työnjaosta muiden rahastojen kanssa. MMM rahoittaa maaseudun yrityksistä mikroyrityksiä, maatilayrityksiä sekä maataloustuotteiden jalostusyrityksiä PK-kokoluokkaan asti. Elintarvikkeiden jalostusyritysten rahoitus myös TEM:n hallinnonalalta olisi luontevaa. Lisäksi tulevilla kaudella on yhteensovitettava ilmastoon, energiaan ja vähähiilisyteen liittyvä yritysrahoitus, näitä aloja rahoitetaan Business Finlandin kautta. Tällä ohjelmakaudella maatalan yhteydessä tapahtuva energiantuotanto on jäänyt kokonaan rahoituksen ulkopuolelle. Yrityksille suunnatut palvelut pitää olla saatavilla kaikkialla Suomessa tukivälineestä riippumatta. Koronasta johtuvien kriisitukien osalta on myös tehty yhteensovitusta MMM:n ja TEM:n välillä.

Hanketuissa laajakaistahankkeiden rahoitus CAP-suunnitelmasta on yhteensovitettava muiden EU:n ja kansallisten rahoituslähteiden kanssa. Komissio painottaa tällä hetkellä erityisesti yhteyksien rakentamista. Myös ilmastoon ja ympäristöön sekä niihin liittyviin investointeihin sekä vesihuoltohankkeisiin tarvitaan yhteensovitusta. Eri ministeriöiden välillä on lisäksi käyty keskusteluja mm. yksinkertaisten kustannusmallien ja tuensiirron menettelyiden yhteensovittamisesta.

Harri Ahlgrén/ TEM kertoi rakennerahasto-ohjelman valmistelusta. Komission REACT-EU –esitys lisäsi nykyisten rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta 5 mrd. euroa käytettäväksi vuosina 2020-22 covid-19 –pandemiaan liittyviin kriisitoimiin. Suomen osuus lisäyksestä on 150 MEUR. Elvytysvarat tulevat erilliseen toimintalinjaan ja jäsenvaltio suunnittelee sen käytön.

Tulevalle rahastokaudelle 2021-27 komissio esittää huomattavaa lisäystä oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon (JTF). Suomen osuus nousisi esityksen mukaan 165 miljoonasta eurosta yli 900 miljoonaan euroon. Kokonaissummaa ei tiedetä ennen kuin päätös monivuotisista rahoituskehysistä (MFF) on tehty.

Rakennerahasto-ohjelman epävirallinen luonnos on lähetetty komission kommentoitavaksi. Rahoitusta ja sisältöä ei kuitenkaan tiedetä vielä tarkkaan, eikä JTF-rahaston osuus ole vielä mukana luonnoksessa. Komission maaraportin liitteessä D on eritelty, millaisiin toimiin JTF-rahoitusta pitäisi kohdentaa. Suomessa varat pitäisi kohdentaa turpeen energiatuotannon vähentämiseen ja sen seurauksiin Pohjois- ja Itä-Suomessa. Tämä linjaus on kuitenkin ongelmallinen Suomen sisäisen rahanjaon kannalta. Osa Suomessa tulisi rakennerahastoista ainoastaan JTF-rahoitusta, jolloin kaikkien rahoitettavien toimien pitäisi liittyä turpeen tuotantoon.

EAKR:n harvaan asuttujen alueiden erillisrahoitusta voisi käyttää myös laajakaistojen rakentamiseen. Kansalaistoimijalähtöinen kaupunkikehittäminen on tulossa osaksi ESR-rahoitusta, eikä sitä rajattaisi pelkästään kaupunkeihin. Hallinnollisissa menettelyissä tuensiirto on tarkoitus poistaa. Sen tilalle tulee kertakorvaus ja 40 % prosenttikorvaus, joka kompensoi omarahoitusosuuden.

Keskustelu:

- Alueilla tarvitaan yhteistyötä eri rahastojen välillä, mm. laajakaistarakoituksessa, digitalisaatiossa, kansalaistoiminnassa, matkailussa, metsätaloudessa, biotaloudessa ja ilmastonmuutoksessa. On tärkeää, että rakennetaan toimivia kokonaisuuksia. Rahoitettavien teemojen määrittelyn pitäisi tapahtua aluetasolla. Lisäksi tarvitaan valtakunnallisia liittymäpintoja, jotta voidaan säilyttää kokonaiskuva.
- Turpeentuotanto on tärkeä monelle maakunnalle. Turpeen käytön pitäisi olla edelleen mahdollista muissa käyttökohteissa kuin energiantuotannossa.
- Biodiversiteetti- ja pellolta pöytään –strategioiden sekä Green Dealin tavoitteiden koordinaatiota tehdään eri ministeriöiden välillä, tärkeää koordinoita myös muiden rahastojen kanssa.
- Rakennerahasto-ohjelman luonnoksessa on sisällytetty Vihreä, vähähiilinen Eurooppa –tavoite osaksi Älykäs Eurooppa –tavoitetta. Voi kuitenkin olla, että komissio haluaa nämä erillisiksi toimenpiteiksi. Green Dealin tavoitteet ovat osana toimenpiteitä, joissa tavoitellaan hiilineutraaliutta.
- Metsätaloutta ja metsäbiotaloutta ei ole sisällytetty lainkaan Green Dealiin. Turpeen energiakäytöllä on merkitystä myös huoltovarmuudelle.

6. Tilannekatsaus alueellisista keskusteluista Leader-ryhmien valmistelussa

Laura Jänis/MMM kertoi Leader-valmistelun yhteydessä käydyistä alueellisista keskusteluista niiden Leader-ryhmien kanssa, joiden toiminta-alueen asukasluku on alle hakuohjeessa esitetyn minimin, joka on 20 000. Kaikki pienet Leader-ryhmät jatkaisivat mieluiten toimintaansa vanhalla toiminta-alueellaan. Osa ryhmistä täyttää perusteet, joiden mukaan ne voisivat yhä jatkaa pienemmällä alueella, mutta kaikki eivät. Keskusteluja jatketaan, jotta voidaan varmistaa, että kriteerit täyttyvät hakukierroksen 2. vaiheeseen mennessä. Hakukierroksien aikataulu täsmentyy syksyllä, sen jälkeen kuin EU-tason päätökset seuraavan rahastokauden aikataulusta täsmentyvät. Käynnistymässä on myös muutostuki yhdistyville Leader-ryhmille.

7. Muut asiat

a. Aluetypologian päivityksen tilanne

Sanna Sihvola kertoi, että aluetypologian päivitys julkaistiin 29.5.2020. Sekä kaupunkien läheiset maaseutu-alueet, että kaupunkien kehysalue ovat laajentuneet. CAP-suunnitelman yritys- ja hanketukien varojen jaossa esitetään painotettavan ydin- ja harvaan asuttua maaseutua. Aluetypologiaa tarvitaan kriteereiden taustatiedoksi. Sitä tarvitaan myös ELY-keskusten ja Leader-ryhmien määrittelylle siitä, missä on kaupunkialueen ja maaseutualueiden raja. Valmistelu jatkuu syksyllä.

b. Tilannekatsaus riskien hallintaan ja rahoitusvälineisiin

Riskien hallinta

Esko Juvonen/MMM kertoi riskienhallintatoimenpiteen valmistelusta. Valmistelu aloitettiin työpajassa ja sitä on kehitetty eteenpäin. Asiasta on keskusteltu myös CAP27-maatalousryhmässä. Tällä hetkellä on esitetty eläintautirahaston perustamista ja tukemista. Alun perin suunniteltiin, että toimesta ei tulisi EU:n osarahoittama, mutta asiaa pitää vielä miettiä. Jos valtiontuen suuntaviivojen mukaan, notifiointiprosessi on hyvin pitkä, saattaa olla että toimenpide on sittenkin järkevämpi toteuttaa EU-osarahoitteisena, jotta se saataisiin nopeammin käyttöön. Suunniteltu rahoitus olisi noin 2 MEUR/ vuosi. Esitys pohjautuu hallitusohjelmassa mainittuun rahaston perustamiseen. Sen perustana on salmonellavapauden säilyttäminen ja lisäksi ehkäistäisiin antibioottiresistenssiä. Koronatilanne on hidastanut valmistelua. CAP-suunnitelmaan on sisällytettävä katsaus tukitoimista, joilla varmistetaan johdonmukainen ja integroitu toimintatapa riskienhallintaan. Näitä toimenpiteitä olisivat koulutus, neuvonta, eläinten hyvinvointikorvaukset ja investoinnit.

Keskustelu:

- Riskienhallintavälineellä on hallitusohjelmakytentä. Valmisteluun liittyy vielä avoimia rahoitusta koskevia kysymyksiä, kuten mistä rahoitus koostuisi ja minkä tyyppistä riskienhallintaprofiilia ai-neellisesti haetaan.

Rahoitusvälineet

Juuso Kalliokoski/ MMM kertoi rahoitusvälineiden valmistelun tilanteesta. Valmistelu aloitettiin työpajassa keväällä 2019. Lisäksi tehtiin selvitys maatalouden asemasta rahoitusmarkkinoilla. Viimeisen vuoden aikana ei valmistelua ole jatkettu. Rahoitusta kannattavaan yritystoimintaan on varsin hyvin saatavilla. Joillain osa-keyhtiö-muotoisilla yrityksillä ongelmana on, ettei niillä ole riittävästi vakuuksia lainan saantiin. Maaseudun yritykset voivat hyödyntää jo olemassa olevia rahoitusvälineitä, joten ei ole perusteltua perustaa niille omaa erillistä rahoitusvälinettä. Sen sijaan pitäisi panostaa tiedonvälitykseen siitä, mitä rahoitusta yrityksille on saatavilla.

Keskustelu:

- Tavoitteena on riittävät, mutta kustannustehokkaimmat välineet.
- Aiemmista vaikuttavuusarvioinneista pitäisi katsoa, minkätyyppiset rahoitusvälineet ovat erityyppi-sille yrityksille kaikkein vaikuttavimmat.

8. Seuraavat kokoukset

Seuraava kokous pidettäneen ti 1.9. klo 12-15. Päivämäärät katsotaan vielä lomakauden jälkeen.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:15.